

lentkezett az agyagos-lössös, kevert altalaj, de a lelőhely É-i, mélyebb területén a humusz 50–70 cm vastagságú volt. Az ásatás során 42 szarmata kori objektumot tártunk fel. Közülük 30 – a terület É-i és középső részén – késő szarmata telepjelenség volt, míg a D-i részen, az említett homokháton szarmata temető részlete került elő. A telepobjektumok döntő többsége kisebb méretű, hengeres vagy méhkas alakú tárológödör volt, barna, homokos-humuszos betöltéssel. A teleprészlet két végén és középső részén K–Ny-i irányú, egyenes vonalú árkok futottak keresztül.

A temetőből 8 DK–ÉNy-i tájolású sírt tártunk fel, amelyek közül 4 volt aknasír, hármast szögletes, egyet pedig kör alakú árok övezett. Két aknasír rejtett gyermekeket. A sírgödrök többsége keskeny, hosszú, téglalap formájú volt. A 6 felnőttsírban rönkfakoporsó nyomait figyeltük meg. Minden aknasír, valamint a körárokos temetkezés mellkasi része rablott volt, míg a szögletes kerítőárokmal rendelkező temetkezéseket nem bolygatták.

A viseleti tárgyak közül kiemelendő 4 bronzfibula, egy csavart torques töredéke, gyöngyökkel kivarrt ruhaalkak, valamint bronzmedállal díszített, gyöngyből fűzött nyakláncok. A sírmellékletek között gyakoriak voltak az orsógombok, amelyek 4 temetkezésből, ill. az edények, amelyek 5 sírből kerültek elő. Két kerítőárok betöltésében találtunk állati maradványokat, amelyeket a halotti szertartással hozhatunk kapcsolatba.

Fácánteleg (KÖH 36072): A HT-20 jelű lelőhely Bodoglár belterületétől D-re, a Jonathán Tsz fácántelegétől K-re található. A kutatást október 22. és december 1. között, 413 m²-nyi területen végezték a lelőhely beruházás által veszélyeztetett szakaszán, annak rövidebbik tengelyében.

A nyésés során megfigyelt 13 szarmata kori objektum folytja a kijelölt szelvény ÉK-i és középső szakaszán jelentkezett, gyér intenzitással. Feltártuk két földbe mélyített ház nyomvonalba eső részletét. A legérdekesebb, több objektum alkotta jelenséget a lelőhely középső részén dokumentáltuk. Betöltésük szürke, hamus, erősen salakos volt, vastag, fekete koromréteggel a nyésési szinten. Leletanyaguk elsősorban szürke, jól iszapolt kerámiából állt.

Gyulai-dűlő III. (KÖH 69373): A lelőhely Bodoglár belterületétől DK-re, a Kiskunmajsza és Tázlár közötti műút D-i oldalán, a Fehértó-Majsai-főcsatorna egyik mellékágát kísérő gyeperes terület és egy elkerített barackos között található. Szeptember 21. és október 27. között több ütemben, összesen 2157 m² nagyságú területen végeztük el a nyomvonal érintett szelvényének feltárását a HT-17 jelű lelőhely hosszanti, É–D irányú tengelyében.

Az összesen 85 objektum a szelvényben egyenletesen oszlott el, közepes sűrűségben. A feltárt szarmata kori telepjelenségek többségét méhkas alakú és hengeres oldalfalú tárológödrök tették ki, barna, homokos-humuszos betöltéssel. A kutatott terület É-i végét nagyméretű, többszortatú árok zárta le, D-i, mélyebb szakaszán pedig 8 vízelvezető árokból álló objektumrendszer tártunk

fel; a környék szikes-belvizes környezete valószínűleg már a szarmata korban is komoly problémákat okozott. Kibontottunk még 3 kutat, melyek közül 2 a szelvény középső, legmélyebb szakaszába mélyedt. Az egyik kútban egy ép vizeskorsó feküdt, az objektum aljából famaradványokat gyűjtöttünk. A meglehetősen töredékes szerves maradványok valószínűleg a kút vesszőfonatos kávjából származnak. Előkerült még 4 földbe mélyített lakóház, melyek közül háromnak a padlóját agyaggal tapasztották, ill. 2 esetében a tetőszerkezetet tartó, központi cölöp helyét is megtaláltuk. Szintén fontos objektum volt egy sajátos szerkezetű füstölő. A részben feltárt, 170×240 cm nagyságú objektum téglalap formájú tűzrakó tere – amely eredetileg más funkciót láthatott el – 120 cm-rel mélyült a nyésési szint alá, D-i végében lejáratot alakítottak ki, kürtőjét pedig a K-i oldalfalba vájták. A 140 cm hosszú kürtő erőteljesen emelkedett a füstölógödör felé, amely egy 120×80 cm nagyságú, 40 cm mély ovális gödör volt. A lelőhelyen feltárt leletanyagban a szarmata korszak jellegzetes, szürke színű, korongolt kerámiái dominálnak.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a kecskeméti Katona József Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Czegléczki Tibor, Szabados György, Szöllősi Géza technikusok.

DEÁK ANDREA

271. Kisszállás, Belmajor (KÖH 73345)

(Bács-Kiskun megye) Kk, Kú

2009. május 27-én terepbejárást végeztünk az 55. sz. főút 50+750–65+630 km-szelvények közötti szakaszán. Az összes terület 30–35%-át tudtuk megfelelő megfigyelési lehetőségek mellett bejárni.

Az 53+900 km-sz. közelében a nyomvonalról ÉK-re szórványos késő középkori–kora újkori megtelepedés nyomaira bukkantunk. A kisszámú cserép alapján a lelőhely határait pontosan meghúzni nem lehet.

Munkatárs: Faragó Norbert egyetemi hallgató.

FÜZESI ANDRÁS

272. Kisszállás határa

(Bács-Kiskun megye) Ő, Sza

Az 55. sz. főút Kelebia és a tompai kereszteződés közti (41+000–50+735 km-szelvény) szakaszának burkolatmegerősítése és szélesítése, valamint az út bal oldalán tervezett kerékpárút építése miatt szükségessé vált terepbejárást 2009. május 4-én végeztük. A túlnyomórészt erdővel és gyepvel fedett nyomvonalszakaszon 2 új, eddig ismeretlen régészeti lelőhelyet lokalizáltunk.

Négyesteleg, Balogh-tanya (KÖH 68711): A belterületől K-re, a tanyabokor K-i felében, a Sarok-erdő D-i csücskétől D-re, az 55. sz. út mindkét oldalán található lelőhelyen őskori és szarmata töredékeket gyűjtöttünk.

Vitéz-földek (KÖH 68715): A belterületől K-re, a tompai vasútvonal K-i oldalán, a Kőrös-éri-főcsatorna két ága közé félszigetszerűen beékelődő, ÉNy-DK irányú dombháton, az 55. sz. út mindkét oldalán található a lelőhely. Déli irányban, a patak két ágának találkozási felé jóval nagyobb is lehet, azonban a felszín fedettsége miatt ezt a bejáráskor nem lehetett megerősíteni. A domb Ny-i lejtőjén őskori és szarmata töredékeket gyűjtöttünk.

FEKETE CSANÁD

273. Komárom-Szőny, Mártírok útja (KÖH 65802)
(Komárom-Esztergom megye) Rő

A komáromi Klapka György Múzeum és az ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszékének munkatársai 2009. június 22. és július 1. között szakfelügyeletet, július 2–10. között próbafeltárást, július 13–24. között megelőző feltárást folytattak a Mártírok útja É-i oldalán, a régi Gyerekváros és a MOL Benzinkút közötti területen (811/6, 811/12, 815/2 hrsz.). A feltárást a LIDL-áruház, valamint a hozzá kapcsolódó utak, parkolók és közművek területének kutatását célozta.

Barkóczi László Brigetio topográfiáját tárgyaló művében a polgárvárostól Ny-ra két temetőt nevez meg. A mai műúttól D-re található az általa 2. sz. temetőnek elnevezett rész, a műúttól É-ra pedig a 3. sz. temető. Mindkét részen (a mai műúttól É-ra, ill. D-re) 60–70 m széles sávban kerültek el temetkezések. Elsősorban a helyi lakosság beszámolóit jelentették az alapot a meghatározáskor, hiszen a területen szisztematikus feltárást nem folyt.¹⁸ Mivel a két temető között mindössze annyi a különbség, hogy a mai műút elválasztja őket, ezért talán helyesebb mindkét részt a 2. sz. temetőhöz sorolni.

2009-ben több mint 7000 m²-en végeztünk feltárást, 124 objektumot határoztunk meg. A régészeti jelenségek a terület D-i részén sűrűsödtek, É-i irányban fokozatosan ritkultak, majd meg is szűntek. A feltárt temetőrész D-i, K-i és Ny-i irányban feltehetően folytatódik.

A jelenségek egy része árokrendszert alkot. Egy kivételtől eltekintve pontosan É-D-i, ill. K-Ny irányítású árkokról van szó, amelyek gyakran több mint 60 m hosszan szeltek át a területet. Az egyetlen kivétel egy hosszú árokrendszer a terület ÉK-i részén, amely ÉK-DNy irányú. Az árkok függőleges falúak, egyenes aljúak, valamint V és kettős V keresztmetszetűek, többnyire egyenes vonalúak voltak. Bennük csekély mennyiségű, de római kori (elsősorban kerámia) leletanyag került elő. A feltárt terület DNy-i sarkában feltártunk egy körárkot, mely egy részén függőleges falú, egyenes aljú, más részein V keresztmetszetű volt. Az árkot az egyik sír metszete, egy másik pontosan a középvonalában került elhelyezésre, ezenkívül az árokban

nem anatómiai rendben fekvő, egyszerűen beledobált emberi csontokat is találtunk. Az árokrendszert több helyen vágta a sírok, több esetben megfigyelhetjük, hogy pontosan az árok középvonalába az árok irányításának megfelelően helyeztek el sírokat, tehát a temető használatának a kezdetén az árokrendszernek még mindenképp jól látható nyomai voltak a felszínen. Mind hamvasztásos, mind csontvázás sírok esetében megfigyelhető volt, hogy felhasználták a már létező árokrendszert a temetkezésekhez. Az árokrendszer tehát mindenképp korábbi, mint a temető. Funkciója további tisztázást igényel.

Mind a hamvasztásos, mind a csontvázás sírok a terület D-i felére koncentráálódtak. A temető, az előkerült érmek és terra sigillata alapján, a Kr. u. 1. sz. végétől a 2. sz. végig lehetett használatban. Összesen 86 sírt tártunk fel.

A terület DK-i sarkában egy durvára faragott, felirat nélküli szarkofág állt. Már kirabolták, egy felnőtt és egy gyermek vázát találtuk meg benne. A sírok nagyobb része hamvasztásos rítusú volt, kivétel nélkül szórt hamvas, általában téglalap alakú, vagy lekerekített sarkú, vagy hosszúkás, ovális formájú gödörrel. Bizonyosan hamvasztásos rítusú volt 37, csontvázás 29 sír. Ebből 20 K-Ny-i, 8 É-D-i és 1 DK-ÉNy-i tájolású volt. A hamvasztásos sírok téglalap, vagy hosszúkás alakú gödrei irányításukban és elhelyezésükben illeszkedtek a csontvázás sírok rendszerébe. Ezek túlnyomó többsége is K-Ny-i irányítású. A sírok jelentős része teljesen melléklet nélküli volt, ezenkívül pedig a valószínűleg savas kémhatású talaj a csontvázak, hamvak jelentős részét elpusztította. Gyakran előfordult, hogy a csontvázás sírokban csupán a mellékleteket, a lábvelit jelző caligaszegeket találtuk meg, de csontváz nem került elő. Megjegyzendő, hogy 20 objektum – irányítása, alakja, elhelyezkedése alapján – valószínűleg sírnak tartható, azonban sem emberi maradványokat, sem egyéb lelet-

18 BARKÓCZI, L.: Brigetio. In: *Dissertationes Pannonicae. Ser. II. No. 22.* Budapest 1951.